

Δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο

Κοτρωνίδου Δέσποινα, *Εκπαιδευτικός ΠΕ60*

Περίληψη

Στα πλαίσια της βιωματικής προσέγγισης της μάθησης έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια η δημιουργική γραφή που προσεγγίζει το λόγο και τις δυνατότητές του, συνδυάζοντας το παιχνίδι με τη μάθηση.

Λαμβάνοντας υπόψη τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των παιδιών καθώς και το σημαντικό ρόλο του παιχνιδιού εφαρμόστηκαν με παιγνιώδη τρόπο διάφορες γλωσσικές ασκήσεις με στόχο να φτάσουμε στη δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο.

Βασική επιδίωξη είναι η δημιουργία ενός σχολείου οικολογικού όπου τα παιδιά συνηθίζουν από τη μια στην ακρόαση και κατανόηση του προφορικού λόγου, εξοικειώνονται με την ποικιλία των αναγνωσμάτων, αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά που έχουν και τη λειτουργία που επιτελούν τα διάφορα είδη κειμένων και τύποι προφορικού ή γραπτού λόγου, αντιλαμβάνονται τη μεταφορική χρήση της γλώσσας αλλά και παράγουν προφορικά κείμενα σύμφωνα με τις οδηγίες που δίνονται κάθε φορά.

Με την εισαγωγή τεχνικών παιχνιδιού στις διαδικασίες μάθησης επιτυγχάνεται η σύνθεση της φαντασίας και της πραγματικότητας. Τα παιδιά μέσα από τη σύνθεση και ανασύνθεση πληροφοριών δημιουργούν νέες πρωτότυπες σκέψεις και ιδέες.

Λέξεις κλειδιά: Δημιουργική γραφή, προσχολική ηλικία

1. Εισαγωγή

Η δημιουργική γραφή είναι μια μορφή έκφρασης που πηγάζει από τη φαντασία εφόσον αυτή αξιοποιηθεί με κατάλληλα ερεθίσματα και μπορεί να συμβεί οποιαδήποτε στιγμή. Εκφράζει τις σκέψεις και τα συναισθήματα του συγγραφέα, με ένα ευφάνταστο, συχνά μοναδικό, και ποιητικό τρόπο.

Σύμφωνα με τον Parnes (1963), είναι μια διαδικασία σκέψης και ανταπόκρισης, που σχετίζεται με τις προηγούμενες εμπειρίες, με την ανταπόκριση στα διάφορα ερεθίσματα (αντικείμενα, σύμβολα, ιδέες, άνθρωποι, καταστάσεις) και γενικά καταλήγει σε ένα τουλάχιστον μοναδικό συνδυασμό. Το γράψιμο είναι μια μορφή της προσωπικής ελευθερίας.

Ο Cecil (1985), υποστηρίζει ότι η δημιουργική γραφή είναι ένας δείκτης της ποιότητας των συνθηκών που επικρατούν στο περιβάλλον της προσχολικής ηλικίας και μια σημαντική ένδειξη της διανοητικής υγείας του ατόμου.

Τέλος, σύμφωνα με το Oxford English Dictionary, σημαίνει να δημιουργείς-να παράγεις κάτι ((Duffy, 1998).

Για τη διδασκαλία της δημιουργικής γραφής υπάρχουν κάποιες προϋποθέσεις:

- Είναι απαραίτητη η χρήση κάποιων τεχνικών και η ακολουθία ενός συνόλου κανόνων ύφους και προαπαιτούμενων.
- Για να εμπνευστεί και να προκύψει ένα ταλέντο απαιτείται κατάλληλη μαθητεία καθώς επίσης η μίμηση κλασικών έργων λογοτεχνίας κρίνεται απαραίτητη στα πρώτα στάδια.
- Με τη δημιουργική γραφή το άτομο εκτονώνεται και απελευθερώνεται, λυτρώνεται συναισθηματικά και πνευματικά αλλά και τονώνεται η αυτοπεποίθησή του.
- Η δημιουργική γραφή απευθύνεται σε όλες τις ηλικίες. (Καρακίτσος Α., 2011).

2. Δημιουργική γραφή

Ο όρος "Δημιουργική γραφή" είναι μετάφραση της αγγλικής φράσης "creative writing" και συνδέεται με τη διδασκαλία της λογοτεχνικής γραφής ή των διάφορων καλλιτεχνικών πρακτικών που στοχεύουν στην κατάκτηση αναλόγων συγγραφικών δεξιοτήτων. (Positive Health, 1998).

Η συγγραφή δεν θεωρείται πλέον μοναχική διαδικασία. Είναι μια τέχνη που μαθαίνεται, διέπεται από κανόνες και εξελίσσεται συνεχώς.

Η έμπνευση δεν διδάσκεται. Είναι δυνατό όμως να διδαχτούν οι τρόποι για τη δημιουργία ενός πλαισίου που ευνοεί τη γέννησή της και την έκφρασή της.

Απώτερος στόχος της δημιουργικής γραφής είναι να απελευθερωθεί η σκέψη και να ξυπνήσει η δημιουργική διάθεση ώστε το άτομο να οδηγηθεί σε γλωσσικές ανατροπές, χρησιμοποιώντας με διαφορετικό τρόπο τις λέξεις ώστε να κάνει νέες, πιο τολμηρές επιλογές και να ακολουθήσει τα δικά του προσωπικά μονοπάτια γραφής και έκφρασης.

Η δημιουργική γραφή στηρίζεται στην αναδόμηση των στοιχείων μιας λέξης, μιας πρότασης ή ενός κειμένου με σκοπό την παραγωγή νέων κειμένων. (Πασσιά Α., Μανδηλαράς Φ., Αθήνα 2000).

2.2.Ο θεραπευτικός ρόλος της δημιουργικής γραφής

Ο Γκράχαμ Γκριν ανέφερε ότι "*η γραφή είναι μια μορφή θεραπείας*". Αλλά και ο Ρόμπιν Φίλιπ, σε έρευνα του που αφορούσε τις ευεργετικές επιδράσεις της συγγραφής ποιημάτων στην υγεία, κατέγραψε ότι από τους 200 συμμετέχοντες, το 56% υποστήριξε ότι, γράφοντας ποιήματα μειώθηκε το άγχος του και προωθήθηκε

στο να βρει μια συναισθηματική διέξοδο. Μερικοί υποστήριξαν ότι η συγγραφή ποιημάτων τους βοήθησε να ανταποκριθούν στον πόνο απώλειας αγαπημένου προσώπου, ενώ άλλοι κατόρθωσαν να σταματήσουν να παίρνουν αντικαταθλιπτικά φάρμακα ή ηρεμιστικά.

Ο Ρόμπιν Φίλιπ, που χρησιμοποιεί την ποίηση στους ασθενείς του λέει ότι το να γράφει κανείς ποιήματα είναι ωφέλιμο γιατί συντελείται μια συναισθηματική κάθαρση καθώς προσπαθεί να αποτυπώσει κάποιος τις σκέψεις και τα συναισθήματά του στο χαρτί.

Η Jacowska (1997), θεωρεί ότι με τη διατύπωση των συναισθημάτων στο χαρτί οι άνθρωποι έρχονται περισσότερο σε επαφή με αυτά. Με το γράψιμο μπορεί κανείς να προχωρήσει παραπέρα. Ξεκινά με το να χρησιμοποιεί μεταφορές και παραδείγματα για να φτάσει σε έναν πιο συγκεκριμένο καθορισμό της στενοχώριας του. Η αυτοεπίγνωση του επιτρέπει να αντιμετωπίσει τα προβλήματα και να συνεχίσει.

Η Φίλντ Β., υποστηρίζει ότι με το δημιουργικό γράψιμο μπορούν οι άνθρωποι να ξεπεράσουν τον πόνο ενός συγκεκριμένου γεγονότος μετασχηματίζοντάς το σε κάτι όμορφο.

Ο Λάθλιν θεωρεί ότι το επίπεδο αυτονομίας που περιλαμβάνεται στο δημιουργικό γράψιμο το κάνει μια ελκυστική, εναλλακτική λύση στην παροχή συμβουλών. Το κλειδί για την επιτυχία του δημιουργικού γραψίματος είναι ότι ο συγγραφέας βρίσκεται στο κέντρο της θεραπευτικής του διαδικασίας. Αντίθετα από την ομιλία με το γράψιμο μπορεί κάποιος να ξοδέψει όπως θέλει τις σκέψεις και τις ιδέες του, είναι ελεύθερος να επιστρέψει για να τις ελέγξει και να τις επιμεληθεί.

Ο καθένας έχει την επιλογή να μοιραστεί ή όχι με τους άλλους αυτό που έγραψε αλλά έχει διαπιστωθεί ότι η μεγαλόφωνη ανάγνωση μπορεί να ενισχύσει τη θεραπευτική διαδικασία. (Positive Health, 1998).

2.3.Δημιουργική γραφή και παιδιά προσχολικής ηλικίας.

Το σημαντικότερο στοιχείο της μεθόδου της δημιουργικής γραφής είναι ότι δεν υπάρχει "σωστό"-"λάθος", καθώς όλες οι "απαντήσεις" θεωρούνται "σωστές".

Ο εκπαιδευτικός συμβουλεύει και ενθαρρύνει τους μαθητές να απελευθερώσουν τις δημιουργικές τους ικανότητες, προσφέρει εναλλακτικές λύσεις, βοηθά να ξεπεραστούν εμπόδια χωρίς να κατευθύνει τη φαντασία του παιδιού. Οι δραστηριότητες πρέπει να έχουν έντονο ομαδικό χαρακτήρα, γιατί στηρίζονται στο στοιχείο της ανταλλαγής πληροφοριών και κειμένων. (Τσιλιμένη- Παπαρούση , 2010)

Για τις δραστηριότητες δημιουργικής γραφής με τα παιδιά του νηπιαγωγείου, μία καλή επιλογή είναι η παιδική ποίηση, που η λειτουργία της είναι περισσότερο ηχητική, ακουστική και συχνά λιγότερο νοηματική.

Τα μικρά παιδιά έχουν έμφυτη αγάπη για την ποίηση ακόμη και όταν δεν καταλαβαίνουν το νόημά της και συχνά αυτή εκλαμβάνεται ως μητρικός ή πατρικός λόγος ενσωματωμένος στη μνήμη και στη φαντασία του παιδιού(Jean G., 1985).

Με την ποίηση το παιδί καλλιεργείται τόσο αισθητικά όσο και γλωσσικά. Η παιδική ποίηση απευθύνεται όχι μόνο στο πνεύμα αλλά και στο σώμα και σε όλες σχεδόν τις αισθήσεις του.

Σύμφωνα και με τον Τσουκόφσκι, τα ποιήματα που απευθύνονται στα παιδιά, πρέπει να έχουν:

- εικονοπλασία, δηλαδή κάθε στροφή του ποιήματος να αναπαριστάει μια εικόνα,
- δράση, η οποία πραγματώνεται με πλούσια εναλλαγή εικόνων, έντονο ρυθμό έτσι ώστε να παρακινείται το παιδί να τραγουδήσει και να χτυπήσει παλαμάκια,
- εναλλαγή μέτρων, με προτίμηση στον τροχαιό, καθώς και εύκολοι συνδυασμοί φωνηέντων και συμφώνων. Κάθε στίχος να αποτελεί ένα σημαντικό σύνολο. Το νόημα να βρίσκεται στις λέξεις που ομοιοκαταληκτούν γιατί αυτές προσέχουν τα παιδιά,
- περισσότερα ρήματα και λιγότερα επίθετα (γιατί τα παιδιά παρατηρούν περισσότερο την κίνηση και όχι την ποιότητα των αντικειμένων) και οι στίχοι να είναι κατάλληλοι για παιχνίδι
- τη δεξιοτεχνία και την πληρότητα της ποίησης των ενηλίκων. (Κουλουμπή, 1988), (Κανατσούλη, 1997).

Τα παιδιά έρχονται από πολύ νωρίς σε επαφή με την ποίηση. Η πλούσια παρακαταθήκη λαϊκών ποιημάτων καταδεικνύει ότι, η ποίηση είναι η πρώτη πνευματική και αισθητική τροφή των παιδιών. Τα νανουρίσματα, ταχταρίσματα, λαχνίσματα με τα οποία απασχολούνται τα παιδιά από τους οικείους τους, ξυπνούν στο παιδί διάφορα αισθήματα. Το παιδί οικειοποιείται μελωδίες, ήχους, εικόνες και αποκτά την αίσθηση του ρυθμού και της μουσικότητας. Επίσης αποτελούν τα πρώτα μαθήματα ομιλίας.

Στο νηπιαγωγείο τα παιδιά έχουν ανάγκη να παίζουν και να πράξουν με το λόγο για να διευρύνουν τη σκέψη τους. Το παιχνίδι συμβάλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι αποκτούν κοινωνικές δεξιότητες, όπως η επιτυχής επίλυση καθημερινών προβλημάτων, δεξιότητες επικοινωνίας με συνομήλικους, ικανότητα αυτό – ρύθμισης της συμπεριφοράς τους, καθώς και έλεγχο των συναισθημάτων τους. Το παιχνίδι αποτελεί μέσο χαλάρωσης και αποφόρτισης από την καθημερινή πίεση. Επίσης παίζοντας, αντιλαμβάνονται το σώμα τους, τα όρια και τις δυνατότητές τους,

Επιπλέον το παιχνίδι συμβάλλει στη διανοητική ανάπτυξη του παιδιού. Το παιδί όταν παίζει χρησιμοποιεί πολλές πνευματικές ενέργειες. Καλείται να συγκεντρώσει την προσοχή του, ανακαλεί με το μυαλό του τις ανάλογες παραστάσεις και τις τοποθετεί σε κάποια λογική σειρά, εξελίσσεται η αντίληψη του, παίρνει

πρωτοβουλίες και γρήγορες αποφάσεις. Εμπλουτίζει τις εμπειρίες του σε θέματα γνωστικής φύσης, ασκεί πειθαρχία στο πνεύμα του.

Το μικρό παιδί είναι από τη φύση του αυθόρμητο, διαθέτει φαντασία και μια έμφυτη κλίση για παιχνίδι. Αντιμετωπίζει τη γλώσσα ως παιχνίδι και ευχαρίστηση.

Η ποίηση είναι λεκτικό παιχνίδι. Τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας παίζουν οικειοθελώς με τη ποίηση, χρησιμοποιώντας διάφορα λεκτικά παιχνίδια σε έμμετρη μορφή και δημιουργούν τα δικά τους ποιήματα, αντικαθιστώντας λέξεις στα ήδη υπάρχοντα, φτιάχνοντας δίστιχα, τετράστιχα ή λίμερικ, με αφορμή ένα θέμα, μια εικόνα, μια λέξη κλπ. (Ντάγιου, 2008).

Χαίρονται την ποίηση και αναδεικνύονται συχνά σε γλωσσοπλάστες, δημιουργοί λέξεων, ποιητές. Ο Τσουκόφσκι χαρακτήρισε το παιδί από τα 2 έως τα 5 «γλωσσική ιδιοφυΐα». Λέει επίσης ότι τα παιδιά στην προσπάθειά τους να κατακτήσουν τη μητρική τους γλώσσα και να εκφράσουν τις γνώμες, ιδέες και ερωτήσεις που έχουν, κάνουν συνδυασμούς λέξεων, αναζητούν ομοιοκαταληξία. Η ομοιοκαταληξία διασκεδάζει, μαγεύει τα παιδιά και συνηθίζουν να την επαναλαμβάνουν. Επιπλέον, τα παιδιά χρησιμοποιούν πολλά γλωσσικά τεχνάσματα και πειραματίζονται με ήχους. Παιδί και ποιητής, βιώνουν τις λέξεις μ' έναν ιδιαίτερο τρόπο (Κουλουμπή-Παπαπετροπούλου, 1988).

Τα ποιήματα που επιλέγουμε στο Νηπιαγωγείο πρέπει να είναι απλά, σύντομα, κατανοητά και ρυθμικά για να προκαλούν τα παιδιά σε κίνηση και δράση. Τα δημοτικά και λαϊκά ποιήματα αποτελούν μια θαυμάσια πρώτη ύλη για την αισθητική καλλιέργεια των νηπίων. Μέσα από αυτά το παιδί ωθείται να γνωρίσει τη δόκιμη παραδοσιακή και τη σύγχρονη ποίηση.

Προσφέρουμε στα παιδιά αστεία ποιήματα, χιουμοριστικά, χωρίς νόημα, αυτά που προκαλούν γέλιο με το απίθανο, το ξέφρενο παιγνίδισμα της φαντασίας. Το γέλιο έχει ευεργετική δύναμη πάνω στο παιδί και θεωρείται ότι συμβάλλει σημαντικά στην κοινωνικοποίηση του. Μέσα από το γέλιο βρίσκει έκφραση η ορμητικότητα του παιδιού, ενώ με το συνδυασμό αστείου και παιγνιδιού ικανοποιείται η ανάγκη του για κίνηση. Παρατηρήθηκε ότι το γέλιο προξενεί στο παιδί ανακούφιση και το απομακρύνει τις όποιες εχθρικές και ταμπού. Με το χιούμορ το παιδί απαλλάσσεται από φοβίες και δισταγμούς που μπορεί να έχει από τη συνδιαλλαγή του με τον κόσμο. Το χιούμορ εμπνέει αισιοδοξία στο παιδί και συντελεί στην ψυχοσωματική του υγεία (Κανατσούλη, 1993).

Τα λεκτικά παιχνίδια ελκύνουν τα παιδιά και είναι χρήσιμα για την καλλιέργεια του προφορικού λόγου και την ενίσχυση της αίσθησης του χιούμορ. Τα λαϊκά ολιγόστιχα ποιήματα, τα λαχνίσματα, τα παιγνιδόλεξα, οι γλωσσοδέτες, τα αινίγματα και τα λίμερικ, επειδή συνδέονται με το παιχνίδι, το τραγούδι και τη γλωσσική εξάσκηση είναι ιδανικά ποιητικά είδη για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. (Αναγνωστόπουλος Β., 1998)

Ο Gianni Rodari, θεωρεί το λίμερικ ως ιδανικό ποιητικό είδος στη σχολική τάξη, τόσο ως ακρόαση, απαγγελία-αποδοχή όσο και ως τρόπο δημιουργικής έκφρασης από τα παιδιά. (Καρακίτσιος Α., 1996). Τα λίμερικ εντάσσονται στην κατηγορία της ά-λογης ποίησης η οποία προκαλεί ιδιαίτερη ευχαρίστηση στα μικρά

παιδιά. Η ά-λογη ποίηση διακρίνεται για την ευρηματικότητα της, τις ανατροπές, τους γρήγορους ρυθμούς και τις ρίμες. Τα παιδιά αρέσκονται στο να ανατρέπεται η λογική και οι υπάρχουσες καταστάσεις. Η χιουμοριστική ομοιοκαταληξία και η λογοπλασία συμβάλλουν στην ενίσχυση της ακουστικής απόλαυσης. Σύγχρονοι μελετητές, επισημαίνουν την αξία του λίμερικ μέσα στις δυνατότητες της λογοπλασίας, του χιούμορ και του ρυθμού που το διακρίνουν (Αναγνωστόπουλος Β.,1998, Ακριτόπουλος Α.,1993).

Τα παραπάνω ποιητικά είδη συμβάλλουν στην απόκτηση ισορροπίας, αισιόδοξης διάθεσης και οδηγούν τα παιδιά στη δημιουργικότητα(Ακριτόπουλος, 1993).Ειδικότερα η συνάντηση του λογικού με το παράλογο, του πιθανού με το απίθανο εξάπτουν τη φαντασία των παιδιών καθώς παρατηρούν την έξυπνη και απροσδόκητη χρήση των λέξεων. Τα παιδιά μέσα από τους πειραματισμούς τους εξερευνούν και δαμάζουν τις λέξεις κάνοντας πρωτότυπες αποκλίσεις (Ροντάρι, 1994).

Ο Freud (1956) υποστήριξε πως η λογοτεχνία, είναι για τον ποιητή συνέχεια και υποκατάστατο του παιχνιδιού της παιδικής ηλικίας. Ο ποιητής όπως και το παιδί δημιουργούν ένα φανταστικό κόσμο ο οποίος έχει ιδιαίτερη σημασία γι'αυτούς. Λογοτεχνία και παιχνίδι αποτελούν εκούσιες δραστηριότητες, μαγεύουν και καθηλώνουν το παιδί, ομορφαίνουν τη ζωή χωρίς να ικανοποιούν υλικές απαιτήσεις, δηλαδή, έχουν το στοιχείο της ανιδιοτέλειας και τέλος προσφέρουν στοιχεία αρμονίας. Η διδασκαλία της λογοτεχνίας, με μια ευρύτερη έννοια είναι παιχνίδι. Παιχνίδι φαντασίας, παιχνίδι με τις λέξεις. Με τη χρήση της φαντασίας το παιδί συνθέτει και ανασυνθέτει πληροφορίες και οδηγείται στη δημιουργία πρωτότυπων σκέψεων και ιδεών (Κατσίκη, 1994). Η δημιουργική γραφή είναι μια τέτοια διαδικασία. Παιδική ποίηση δεν είναι μόνο αυτή που γράφτηκε για τα παιδιά, αλλά και αυτή που δημιουργήθηκε από τα παιδιά, ελεύθερα και αυθόρμητα. Με τον τρόπο αυτό προάγεται η δημιουργική διάθεση των παιδιών, αναπτύσσεται η φαντασία τους και επιτυγχάνεται η ψυχική και συναισθηματική ισορροπία τους. (Θανόπουλος, 2007).

Η δημιουργική γραφή είναι πολύ διαδεδομένη στις ευρωπαϊκές χώρες. Στη Γαλλία, στην πόλη της Χάβρης από το 1988 η δημιουργική γραφή προωθείται με τη «Διαταγή της Γενικής Ποιητικοποίησης». Πρόκειται για ένα «Δεκαήμερο του Παιδιού» όπου όλα τα παιδιά, στα σχολεία, τις οργανώσεις, τα κέντρα αναψυχής, στο σπίτι, παντού, γράφουν ποιήματα. Τα ποιήματα αυτά τοιχοκολλούνται σε όλη την πόλη με τη συμβολή της δημοτικής αρχής (Μιράσγεζη, 2007). Στην Ελλάδα η δημιουργική γραφή αρχίζει να εμφανίζεται και να αναπτύσσεται ιδιαίτερα τα τελευταία κυρίως χρόνια.

3.Σχέδιο διδασκαλίας δημιουργικής γραφής στο Νηπιαγωγείο

Στα πλαίσια της αξιοποίησης της δημιουργικής γραφής εφαρμόσαμε διάφορες γλωσσικές ασκήσεις και γλωσσικά παιχνίδια με στόχο να φτάσουμε στη δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο τη σχολική χρονιά 2011-12.

3.2. Στόχος

Επιλέξαμε να εφαρμόσουμε τη δημιουργική γραφή στο νηπιαγωγείο για να ερευνήσουμε τα ευεργετικά αποτελέσματά της στα παιδιά της προσχολικής ηλικίας.

Επιμέρους στόχοι:

- Να εμπλουτίσουν τον προφορικό τους λόγο
- Να κάνουν συνδυασμούς λέξεων
- Να ψυχαγωγηθούν
- Να συνεργαστούν και να επικοινωνήσουν με την υπόλοιπη ομάδα
- Να ενεργοποιήσουν τη φαντασία τους
- Να ακολουθήσουν συγκεκριμένες οδηγίες- κανόνες
- Να κατανοήσουν ότι η γλώσσα μεταβάλλεται κάθε φορά που τη μιλάμε ή τη γράφουμε

3.3.Μεθοδολογία

1^η δραστηριότητα

Ξεκινήσαμε τις δραστηριότητές μας με τις ομοιοκατάληκτες λέξεις με στόχο τον εντοπισμό και την εύρεση λέξεων με την ίδια κατάληξη. Η νηπιαγωγός διάβασε στα παιδιά ομοιοκατάληκτα ποιήματα για να αντιληφθούν την ομοιοκαταληξία. Στη συνέχεια η εκπαιδευτικός έλεγε μια λέξη και τα παιδιά έβρισκαν μια δική τους με όμοια κατάληξη, όπως:

αστέρι- κασέρι,
πεπόνι-παντελόνι,
κομήτης - πλανήτης,
γίδα-βίδα
ανάβω- ράβω κτλ.

2^η δραστηριότητα

Η επόμενη δραστηριότητα αφορούσε τις σύνθετες λέξεις, με στόχο να μάθουν τα παιδιά ότι ενώνοντας δύο ή περισσότερες λέξεις κάνουν μια νέα σύνθετη.

Η νηπιαγωγός χρησιμοποίησε δύο κούκλες του κουκλοθέατρου που έκαναν ότι μαλώνουν λέγοντας η κάθε μια τη δική της λέξη π.χ. λέει αλάτι η μια κούκλα, και η άλλη κούκλα λέει πιπέρι. Τα παιδιά βρίσκουν τη λέξη αλατοπίπερο από την ένωση των δύο λέξεων.

3^η δραστηριότητα

Δουλέψαμε τις αντίθετες λέξεις με στόχο να γνωρίσουν τα παιδιά νέες λέξεις, να κατανοήσουν τη σημασία τους και να εμπλουτίσουν το λόγο τους.

Η νηπιαγωγός λέει μια λέξη στα παιδιά και αυτά βρίσκουν την αντίθετή της. Π.χ. κρύο γάλα- ζεστό γάλα, ανοίγω την πόρτα - κλείνω την πόρτα, περπατάω γρήγορα- περπατάω αργά κτλ.

Η συγκεκριμένη άσκηση εμπλουτίστηκε και με θεατρικό παιχνίδι. Η νηπιαγωγός ετοιμάζει καρτέλες με αντίθετες έννοιες που απεικονίζουν: παιδί που κοιμάται - παιδί που παίζει, γελαστό παιδάκι - θυμωμένο παιδάκι, κ.ά. Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Κάθε ομάδα παίρνει μια εικόνα και με παντομίμα την παρουσιάζει. Η ομάδα που επέλεξε την εικόνα με την αντίθετη έννοια από αυτή που παρουσιάζουν τα παιδιά, οφείλει πάλι με παντομίμα να παρουσιάσει την αντίθετη έννοια. Π.χ. Αν μια ομάδα κάνει ότι γελάει, πρέπει η ομάδα που έχει το θυμωμένο παιδί στην καρτέλα της να κάνει ότι θυμώνει κτλ.

4^η δραστηριότητα

Παίζουμε με τα μεγεθυντικά με στόχο να προσεγγίσουν τα παιδιά την ετυμολογία των λέξεων και να καλλιεργηθούν γλωσσικά.

Η νηπιαγωγός έλεγε: μύτη και τα παιδιά απαντούσαν μυτάρα, μάτια-ματάρες, αυτιά- αυτάρες, κ.τ.λ.

5^η δραστηριότητα

Παίζουμε με τα υποκοριστικά για να αντιληφθούν τα παιδιά όπως και με τα μεγεθυντικά την ετυμολογία των λέξεων και να μάθουν να τα χρησιμοποιούν σωστά. Π.χ. καρέκλα- καρεκλάκι, τραπέζι- τραπεζάκι κοκ.

Τραγουδάμε το τραγούδι "Αχ, κουνελάκι" και τα παιδιά βρίσκουν τα υποκοριστικά και τα αντικαθιστούν με τις κανονικές λέξεις.

Πχ. κουνελάκι- κουνέλι, περιβολάκι- περιβόλι, μυτίτσα- μύτη, ματάκι- μάτι.

6^η δραστηριότητα

Επεξεργαζόμαστε τα λαχνίσματα με στόχο τα παιδιά να βελτιώσουν και να εμπλουτίσουν τον προφορικό τους λόγο.

Τα λαχνίσματα ή κληρωσιές είναι μικρά ρυθμικά ποιηματάκια που λέγονται από τα παιδιά πριν από την έναρξη ενός παιχνιδιού με στόχο να καθορίσουν δίκαια τη σειρά με την οποία θα παίξουν τα παιδιά. Σ' όποιο παιδί τυχαίνει η τελευταία λέξη ή συλλαβή βγαίνει. Το λάχνισμα ξαναρχίζει, ώσπου να μείνει στο τέλος μόνο ένα παιδί. Με αφορμή την τήρηση σειράς σε μια δραστηριότητα εισάγουμε ένα λάχνισμα π.χ.

Ανεβαίνω στη συκιά
και πατώ στην καρυδιά
πίνω το γλυκό κρασί
απ' την κούπα τη χρυσή

Τα παιδιά δημιούργησαν τα δικά τους λαχνίσματα αντικαθιστώντας λέξεις στα ήδη υπάρχοντα

π.χ. αλλάζανε την τελευταία λέξη κάθε στίχου.

Ανεβαίνω στη μηλιά
και πατώ στην αχλαδιά
πίνω το γλυκό ζουμί
απ' την κούπα τη μικρή

ή

Ο Καρακατσάνης μπήκε στο τηγάνι
κι έφαγε τ' αυγά,
Γιατί Καρακατσάνη μπήκες στο τηγάνι
κι έφαγες τ' αυγά;
Φάε τώρα μία καρπαζιά.

Ο Καρακατσάνης μπήκε στο καζάνι
κι έφαγε τ' αρνιά
Γιατί Καρακατσάνη μπήκες στο καζάνι
κι έφαγες τ' αρνιά
Φάε τώρα μία κουτουλιά

7^η δραστηριότητα

Τα παιδιά έπαιζαν με τα ονόματά τους και δημιούργησαν ποιήματα:

Τ' όνομά μου είναι Φιλιώ
κι όλο τον κόσμο αγαπώ

Το όνομά μου είναι Κατερίνα
και θα γίνω μπαλαρίνα

Με λένε Ορέστη
και μου αρέσει η ζέστη

Με λένε Άκη
κα παίζω σκάκι

8^η δραστηριότητα

Αλλάξαμε τα ποιήματα.

Διαβάσαμε γνωστά ποιήματα και άλλαξαν την τελευταία λέξη. Π.χ.

-Από που 'σαι ποταμάκι;

-Από που 'σαι καβουράκι;

-Από κείνο το βουνό

-Από κείνο το γυαλό

ή

Η γαλή τρυφερή μα και χαδιάρα
είναι η γάτα η ναζιάρα
Τη φωνάζουνε ψιψικά
άλλο όμως και ριρίκα

Έγινε:

Η γαλή τρυφερή μα και ερωτιάρα
είναι η γάτα η παιχνιδιάρρα
Τη φωνάζουνε τιτίκα
άλλο όμως και κατσίκα

ή

Πάνω στ'άσπρο το χαρτί
ζωγραφίζω ένα σπιτάκι
καναπέ χαλί και τζάκι

Τα παιδιά είπαν:

Πάνω στ'άσπρο το χαλί
ζωγραφίζω ένα παιδάκι
καναπέ χαλί και σκάκι

9^η δραστηριότητα

Τα παιδιά άκουσαν και δημιούργησαν τα δικά τους λίμερικ. Τα λίμερικ (limerick) είναι ποιήματα σύντομα, πεντάστιχα, σατιρικά ή απλώς κωμικά, "δίχως νόημα". Τα ποιήματα αυτά διηγούνται μια σύντομη ιστορία και καταλήγουν σε ένα ανέκδοτο.

Νοηματικά και θεματικά ο πρώτος στίχος περιέχει την παρουσίαση του πρωταγωνιστή.

Ο δεύτερος στίχος περιγράφει την βασική ιδιότητα ή παραξενιά του πρωταγωνιστή ή ακόμα και τα προσωπικά του έντονα χαρακτηριστικά ή μια του πράξη.

Ο τρίτος και τέταρτος στίχος αναφέρεται στην πλοκή και εξέλιξη της δράσης ή στις ενέργειες του πρωταγωνιστή και στις αντιδράσεις του περιβάλλοντος:

Ο πέμπτος στίχος είναι μια παραλλαγή του πρώτου στίχου. Προορίζεται για το κλείσιμο της ιστορίας (Καρακίτσιος, 1996)

Λίμερικ που δημιούργησαν τα παιδιά:

Μια κατσικούλα από την Παλλήνη
έβησκε στο λιβάδι με γαλήνη.
Χορταράκι έτρωγε πολύ

για να βγάλει γάλα στη στιγμή.

Η κατσικούλα η χοντρή.

ή

Ο γίγαντας απ' την Αθήνα
φορούσε παπούτσια με πατίνια
κι έτρωγε τυρογαριδάκια
και ένα πιάτο γιουβαρλάκια
Ο χοντρομπαλάς ο γίγαντας απ' την Αθήνα.

10^η δραστηριότητα

Επιλέγοντας ομοιοκατάληκτες λέξεις π.χ. γάτα, πατάτα, σαλάτα, ντομάτα έφτιαξαν ένα ποίημα:

Ήτανε μια γάτα
που βρήκε μια πατάτα
την έκανε σαλάτα
μ' αγγούρι και ντομάτα.

Με τις λέξεις περιστέρι, αστέρι, πανέρι, αλάτι, πιπέρι δημιούργησαν το εξής ποίημα:

Ήταν ένα περιστέρι
που 'πιασε ένα αστέρι
το 'βαλε σ' ένα πανέρι
μ' αλάτι και πιπέρι

Αξιολόγηση

Όλα τα ποιήματα καταγράφηκαν από τη νηπιαγωγό και ακολούθησε εικονογράφησή τους από τα παιδιά τα οποία δούλεψαν σε ομάδες. Κάθε ομάδα ανέλαβε την εικονογράφιση συγκεκριμένου αριθμού ποιημάτων.

Στο τέλος του προγράμματος όλο το υλικό συγκεντρώθηκε και δημιουργήθηκε ένα βιβλίο το οποίο εκτυπώθηκε και μοιράστηκε στα παιδιά αλλά και παρουσιάστηκε σε ειδική εκδήλωση με προσκεκλημένους τους γονείς τους.

Διαπιστώθηκε ότι, τα νήπια ενθουσιάστηκαν με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν. Τις έκριναν ιδιαίτερα ευχάριστες, ανταποκρίθηκαν στις εντολές που δόθηκαν και δούλεψαν άψογα σε ομάδες. Έτσι λοιπόν μέσα από τη συνεργασία και το διάλογο κατάφεραν να:

- εμπλουτίσουν τον προφορικό τους λόγο
- να ενεργοποιήσουν τη φαντασία τους και την ευρηματικότητα τους και κυρίως

- να ψυχαγωγηθούν .

Συμπεράσματα

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι γλωσσικές ασκήσεις που εφαρμόζονται με απώτερο στόχο τη δημιουργική γραφή διεγείρουν το ενδιαφέρον των παιδιών με αποτέλεσμα να αναπτύσσουν οι ίδιοι μια πιο θετική στάση απέναντι στη δημιουργική γραφή.

Κατ'έπекταση η διαδικασία αυτή επηρεάζει και την τυπική μάθηση που πραγματοποιείται στο σχολείο, με τους μαθητές να συμμετέχουν πλέον πιο ενεργά. Αυξάνει το εύρος και τη φύση των εμπειριών μάθησης. Ο αλληλεπιδραστικός χαρακτήρας επιτρέπει την ανταλλαγή απόψεων. Οι μαθητές μπορούν να πειραματιστούν με τη γλώσσα, να αναπτύξουν διάφορες στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων, να ελέγξουν την δράση τους και να αναστοχαστούν.

Βιβλιογραφικές παραπομπές:

G. Jean, (1985)" *le petit enfant et la poésie*" in **POESIE**, No 28-29, Armand Colin, Ανακτήθηκε στις 30/11/2011 από την ηλεκτρονική διεύθυνση [http:// www.users.auth.gr/- akarakit/ poesie- enfantine.doc](http://www.users.auth.gr/~akarakit/ poesie- enfantine.doc)

Jacowska, N., (1997) *Write for Life Element*, New York: Oxford University Press,

Positive Health (1998), *Creative Writing for Health*, October 1998, Ανακτήθηκε στις 10/5/2012 από την ηλεκτρονική διεύθυνση Positive Health, τεύχος 33, Οκτώβριος 1998. <http://www.positivehealth.com/>

Ακριτόπουλος Α, (1993) *Η ποίηση για παιδιά και νέους*. Αθήνα: Ηρόδοτος

Αναγνωστόπουλος Β.Δ, (1998) *Γλωσσικά παιχνίδια*. Διαδρομές 51, 166-173

Duffy, B. (1998). *Υποστηρίζοντας τη δημιουργικότητα και τη φαντασία στην Προσχολική Ηλικία*. Αθήνα: Σαββάλας.

Θανόπουλος, Θ. (2007). Το ποίημα ως κίνητρο δημιουργίας για τα παιδιά, στο *Η παιδική λογοτεχνία στην εκπαίδευση*, Ηλία, Ε (επιμ.). Βόλος: Εκδόσεις εργαστηρίου λόγου και πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Κανατσούλη, Μ.(1993). *Ο μεγάλος περίπατος του γέλιου*,(σ.25-29), Αθήνα: Έκφραση

Κανατσούλη, Μ. (1997). *Εισαγωγή στη θεωρία και κριτική της παιδικής λογοτεχνίας*. Θεσσαλονίκη: UNIVERSITY STUDIO PRESS A.E

Καρακίτσιος, Α. (1996). *Ποίηση για μικρά παιδιά. Το LIMERICK*. Θεσσαλονίκη: ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

Καρακίτσιος, Α. .(2011). *Περί Δημιουργικής Γραφής*. Θεσσαλονίκη

Πρακτικά του Ελληνικού Ινστιτούτου Εφαρμοσμένης Παιδαγωγικής και Εκπαίδευσης (ΕΛΛ.Ι.Ε.Π.ΕΚ.), 6ο Πανελλήνιο Συνέδριο, 5-7 Οκτωβρίου 2012

Κουλουμπή-Παπαπετροπούλου, Κ. (1988). Η ποίηση στο νηπιαγωγείο, στο *Η παιδική λογοτεχνία και το μικρό παιδί*, στο Εισηγήσεις στο Β΄ Σεμινάριο του Κ.Ε.Π.Β., Αθήνα: Καστανιώτης

Μιράσγεζη, Μ. (2007). Η ποιητική δημιουργία των παιδιών και ο ρόλος του δασκάλου. Ματιές έξω από την Ελλάδα, στο *Η παιδική λογοτεχνία στην εκπαίδευση*, Ηλία, Ε (επιμ.). Βόλος: Εκδόσεις εργαστηρίου λόγου και πολιτισμού Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Ντάγιου, Ε (2008) Limerick: η ανταπόκριση στο ποιητικό είδος και η αξιοποίηση των συμβάσεων του σε μία τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Σχολή Παιδαγωγική. Τμήμα Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Πασσιά Α., Μανδηλαράς Φ., (2000), *Εργαστήριο δημιουργικής γραφής για παιδιά* Αθήνα : Πατάκη,

Τσιλιμένη Τ., Παπαρούση Μ. , (2010) *Η τέχνη της μυθοπλασίας και της δημιουργικής γραφής*, Συγγραφείς και θεωρητικοί μιλούν για την τέχνη του μυθιστορήματος, Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο